

David Grossman

Haar lichaam weet het

Vertaling
Corrie Zeidler

Cossee
Amsterdam

WAANZIN

Hoe kan ze ermee leven, denkt hij, elke keer weer de rituelen die ze nauwgezet moet volgen, het zenuwachtig heen en weer rennen door het huis voordat ze weggaat, kastdeuren die dichtgesmeten worden, laden die open- en dichtgaan, haar mooie gezicht krijgt iets verbetens en ondoorgrondelijks, niets vergeten graag, geen kam of boek of flesje shampoo, anders stort haar wereld in. Hij gaat aan zijn lege bureau zitten en neemt zijn hoofd in zijn handen, terwijl ze hem in de deur vluchtig ten afscheid groet, en het wordt hem zwaar te moede, ze is niet eens naar hem toe gekomen om dag te zeggen, vandaag is er ginds iets bijzonders op handen, en ze loopt de straat al op, haar ogen neergeslagen om geen blik op te hoeven vangen en in een onnodig gesprek verwickeld te raken. Hoe houdt ze het vol, waar haalt ze de kracht vandaan dat dag in dag uit te verduren.

Alsof hij niet goed heeft opgelet, sluit hij zijn ogen en rent haar achterna, terwijl ze in haar auto stapt, een kleine, felgroene Polo. Hij had hem bij wijze van verrassing voor haar gekocht. Ze had met walging naar de kleur gekeken en was woedend geweest over die geldverspilling. Maar hij wilde dat ze een eigen auto had, zodat je onafhankelijk bent, had hij gezegd, dan hoeven we niet de hele tijd ruzie te maken over de auto. En de auto moest zo groen zijn. In zijn

verbeelding was de auto net als een lichtdiode die in de bloedsomloop wordt gebracht en door een camera wordt gevolgd. Langzaam legt hij zijn hoofd tegen de rugleuning, terwijl zij rijdt. Haar gezicht staat gespannen en ze houdt haar hoofd te dicht bij de voorruit. Het duurt ongeveer acht of negen minuten om er te komen. Tel daar het onverwachte oponthoud bij (een file, kapotte stoplichten, de man die ginds op haar wacht kan de sleutels niet vinden en opent niet meteen) en er zijn weer vier of vijf kostbare minuten verloren gegaan. Elisjeva, zegt hij langzaam hardop, en hij spreekt elke lettergreep duidelijk uit.

En hij zegt de naam nog een keer, omwille van die man.

Die de nodige tijd wil sparen, elke seconde telt, en terwijl zij de auto door het vlechtwerk van straatjes navigeert dat het huis hier met het huis daar verbindt, begint hij zich al uit te kleden, in de slaapkamer of misschien bij de deur trekt hij de ruime, bruine corduroybroek uit, het wijde, verbleekte overhemd dat ooit oranje of bruin is geweest, of zelfs roze, hij is vast in staat een roze overhemd te dragen, wat kan het hem schelen wat anderen van hem denken, dat is het mooie van hem, peinst Shaoel, dat het hem niets kan schelen wat anderen van hem denken en zeggen, dat is zijn kracht, dat is zijn gezonde innerlijke rust, daar wordt ze kennelijk zo door aangetrokken.

Ze rijdt naar hem toe, racet naar hem toe, haar ogen zijn op de weg gefixeerd, haar mond is verkramp, nog even en dan wordt die mond gekust, hij zal zacht worden, opzwellen en branden, lippen zullen over die lippen glijden, ze eerst nog voorzichtig aanraken, daarna komt er een tong bij die hun contouren natekent en ze zullen zich inhouden om niet te glimlachen, want meteen klinkt er een grom, beweeg je niet als ik teken, en zij begint vol begeerte te kirren, en dan zullen zijn lippen op die van haar rusten, zullen daar met heel hun rauwe mannelijke vastberadenheid op liggen, ze verslinden, er binnendringen, even zullen ze zich van

haar lippen verwijderen, er zal warme adem overheen gaan, en dan zullen zijn lippen langzaam aan haar lippen zuigen, met een ernstige en grote hartstocht, tongen zullen zich in elkaar verstrengelen als wezens die een eigen leven leiden, en haar ogen zullen heel even opengaan als ze zacht kreunt, de oogbollen zullen wegdraaien, verbleken, verdwijnen. Door de bijna gesloten oogleden zal een beangstigend, leeg wit te zien zijn.

Elisjeva is een grote vrouw, ook haar lichaam is royaal. Ze is zelfs een beetje te groot voor zo'n autootje, misschien was ze ook boos omdat hij juist een Polo voor haar had gekocht, en misschien had hij hem daarom wel voor haar gekocht, wie weet, pas nu komt die gedachte bij hem op, vanwege het gevoel dat ze op haar weg daarheen bijna uit haar schil barst, dat ze bijna uit haar vel springt, terwijl ze zich inspannen op de weg concentreert en de rit verzoet met de gedachte dat de man die ginds op haar wacht nu precies dezelfde gedachten heeft als zij, zo hebben we samen nog een paar ogenblikken extra, heeft ze ooit tegen hem gezegd.

Ze racet, de groene auto licht op in het adernet dat van hier tot hem uitgestrekt ligt, en als Shaoel zich uit de golf van pijn heeft bevrijd, is ze er al, bij hem, Shaoel ziet hem vaag voor zijn geestes oog, een grote brede hittevlak, stevige armen, en de behendigheid waarmee ze met één hand zijn schouder pakt en zich zijwaarts buigt om de stoffen schoen van haar voeten te schuiven zonder het riempje open te maken, met vingers die stijf zijn van verlangen klampt ze zich vast aan zijn naakte lichaam, zijn kleren liggen al op de grond, en haar kleren vallen op de zijne, en Shaoel sluit zijn ogen en vangt de klap op die hij krijgt als het ene stuk weefsel op het andere valt, en het doet zo'n pijn dat hij zijn blik af moet wenden van de kleren van de man, want even doet zelfs de man minder pijn dan de kleren die op elkaar glijden, de man die zich al heeft uitgekleeft om nog een paar kostbare seconden te winnen, die gespannen op haar heeft

gewacht, naakt en verhit van de opwinding door het huis heeft gelopen en opgehitst werd bij de gedachte aan die vastberaden, mooie en grote vrouw, die in de groene, *sexy* auto – zo had de getinte jonge autohandelaar het met een glimlach op zijn gezicht gezegd, en door dat woord had Shaoel geen andere keuze gehad dan hem voor haar te kopen – naar hem toe reed, naakt rende hij door zijn flatje, al is hij van nature in zijn manier van doen nogal traag, en Shaoel ziet hem letterlijk voor zich, al zijn bewegingen, zijn manier van lopen en zijn duidelijke, trage manier van praten, maar nu raakt hij in vuur en vlam, want haar stappen komen de trap al op rennen, daar is ze, ze komt, en hij opent de deur voor haar en neemt de houding aan waarmee hij voor haar wil opduiken, want zijn naaktheid, hoe zeg je zoiets, is misschien niet zo heel erg aantrekkelijk voor Elisjeva, vooral niet als hij staat, vooral niet bij daglicht, al die moedervlekken op zijn buik en zijn borst, en die grote mannelijke autoritaire borsten met het overvloedige grijze haar, niet bepaald flatteus, maar de deur gaat vandaag maar op een kier, terwijl haar stappen de trap oprennen, en hij schiet naar zijn bed in de zorgvuldig verduisterde kamer, waar hij in een houding gaat liggen die hem op zijn voordeligst doet uitkomen, op zijn buik, een van zijn knieën een beetje opgetrokken, alsof hij meteen nadat hij de deur voor haar heeft geopend, overmand is door een aangenaam tukje en nu vredig sluimert, een oergezonde man die geen problemen heeft met zijn spijsvertering of zijn geweten, zodat zij bij binnenkomst eerst zijn krachtig ogende rug ziet – die kennelijk ook echt krachtig is – en daarna zijn billen en benen, die er in die houding bijna jong uitzien, ze blijft even staan kijken, glimlacht, loopt naar het bed, en met berekenende tederheid streelt ze hem met een vinger over zijn rug, van zijn nek tot aan zijn billen, en ze buigt zich over hem heen en laat haar tong langzaam door zijn nek glijden, alleen het puntje van haar tong, niet meer dan een spoor van haar vochtige mond,

en hij rilt en gromt verstikt in het kussen, alsof hij onthoofd wordt –

Daarna, twee of drie dagen later misschien – als Elisjeva er niet is, is de tijd een ronde gevangenis –, lag Shaoel op de achterbank van een grote Volvo. Een mistige en koude oktoberavond werd door de ruitenwissers over de ruit uitgesmeerd. Naast hem op de grond van de auto lagen krukken. Zijn linkerbeen, gebroken tussen de enkel en de knie, lag op een oud versleten kussen, en hij keek naar het witte gips alsof hij nauwelijks kon begrijpen wat het met hem te maken had. Esti, de vrouw van zijn broer Micha, zat aan het stuur, ze waren al bijna een halfuur onderweg en waren er nog steeds niet in geslaagd een echt gesprek aan te knopen, elke zin die ze zeiden had de mistroostigheid alleen maar vergroot. Ze was vijf of zes jaar jonger dan hij, dat wist hij niet precies, maar in haar nabijheid voelde hij zich altijd verlepter en uitgemergelder dan anders; zijn lange en magere ledematen, zijn hoekige gezicht, zelfs zijn grote adamsappel, alles leek hem overdreven naast haar volle lichaam en haar donkere en vlakke gezicht, en telkens als ze in de achteruitkijkspiegel naar hem keek, kwam hij zichzelf voor als de oude duimstok van zijn vader, een gekerfde, gele meter die in stukken kon worden opgevouwen. Toen ze hem hielp instappen op de achterbank, leunde bijna heel zijn lichaam even op haar schouders, en ze had niet eens gezucht, en als zij hem zwaar had gevonden, dacht ze vast dat het alleen door het gips kwam, hij wist dat hij in haar ogen gewichtloos was, dat haar lichaam instinctief de vergelijking tussen hem en zijn broer maakte, en geschokt door zijn gekreun keek ze hem in de achteruitkijkspiegel aan: nog nooit had ze hem zo gehoord.

Zijn broer had hem eigenlijk zullen rijden, maar op het laatste moment was hij opgeroepen voor een trailer vol acetone die op de kustweg gekanteld was, en Esti was aan zijn

deur verschenen, met hangende schouders, alsof ze zich verontschuldigde dat ze Micha niet was, en met het vage gevoel dat zij en Shaoel elkaar aanstaarden als in een lachspiegel die diametraal tegengestelde lichamen liet zien. Ze had diep adem gehaald en automatisch haar hoofd ingetrokken om de storm die op komst was te doorstaan, en in eerste instantie had hij haar niet lijken te herkennen, en toen was hij teruggedeinsd, nee hoor, geen sprake van, dank je, ik heb Micha nodig, alleen Micha, maar intussen had hij toch een stap in haar richting gezet, alsof hij naar buiten werd geduwd, en had opnieuw de klink van de deur gepakt en zijn hoofd laten zakken en geprobeerd zich te hernemen.

Waar is Elisjeva dan, was haar ontvallen, alsof ze vroeg, waar is je mama dan, want zonder haar vond zij hem een verloren indruk maken, en nu met zijn gehavende gezicht en zijn been in het gips des te meer; en hij had niets gezegd en was haar alleen maar aan blijven staren, de gelaatstreken van een vondeling plotseling, precies zo was ze jaren eerder bij zijn familie opgedoken, had ze met diezelfde geschokte, wilde blik naast Micha gestaan. ‘Uit de goot,’ had zijn moeder toen vastgesteld, en Esti, die Shaoel aankeek om na te gaan waar hij aan dacht, had haar benen stevig op de grond geplant en koortsachtig naar een waardevol, oud mineraal in zichzelf gezocht, naar het incasseringsvermogen van een ongeliefd maar koppig meisje dat als het moest haar ogen kon sluiten en zich kon veranderen in een mens en zich precies daar nestelde waar het niet gewenst was, en het daar uithield en de hartslag tot nul kon vertragen, tot iedereen aan haar aanwezigheid en de kleine voordelen ervan gewend was, en er daarna niet meer zonder kon –

En ze had zich met behulp van haar leeftijd, haar kinderen, Micha en de omvang van haar lichaam vermand, haar armen onder haar borst over elkaar geslagen en gezegd dat het misschien beter was dat hij een paar uur na zo’n zwaar ongeluk niet zou gaan, en ze vroeg voorzichtig hoe het pre-

cies was gebeurd, maar hij was opnieuw teruggedeinsd, was zijn huis binnengegaan en was met zijn krukken waaraan hij niet gewend was bijna gevallen, hij leek haar helemaal niet gehoord te hebben. Zijn ogen waren rood geweest, van het huilen of door slaapgebrek en van nog iets dat erin brandde maar dat ze niet kende, en hij had hees gefluisterd dat hij ergens heen moest en dat er geen sprake van was dat zij hem erheen zou rijden. Ze had geen aandacht besteed aan zijn duidelijke weigering en gevraagd waar hij dan precies heen moest, en hij had gezegd, naar het zuiden, en opeens had hij een van de krukken met een belachelijk wiekende beweging geheven en gezegd, oké, we gaan, en hij had een vrolijke lach geveinsd en geroepen dat het kranzinnig was, maar dat hij er vannacht nog heen moest, *force majeure*, had hij gezegd met een accent dat haar in deze omstandigheden in de oren had geklonken als het geruis van de zijden kamerjas van een verarmde edelman, en hij had haar overbodig genoeg uitgelegd dat hij daar in zijn toestand op eigen kracht gewoon niet kon komen, en dat hij daarom Micha had gevraagd hem te rijden. Ze had opnieuw geprobeerd uit te vinden waar zij hem midden in de nacht zo plotseling naar toe moest brengen, maar hij had niets gezegd, en ze kookte van woede, vanwege hem, en nog meer vanwege Micha, die haar had gestuurd alleen om zijn broer een plezier te doen, die zoiets nooit voor hem zou hebben gedaan, en zeker niet voor haar, en Shaoel had dat heel even door, alsof haar stille woede erin geslaagd was door zijn innerlijke verwarring te sijpelen, en hij had haar met een blik aangekeken die zo weemoedig was dat het haar bijna had verscheurd, en hij had gezegd, ik weet dat het lastig voor je is, maar ik heb echt geen keuze, en ze had verward en een beetje geschrokken geknikt bij wat ze had gezien, en hij had haar verzekerd, onderweg, onderweg leg ik het je allemaal uit.

Ze hebben daar soms rustige, vredige dagen, dacht Shaoel terwijl hij koortsig op de achterbank van de oude Volvo lag en uit alle macht probeerde de aanwezigheid van de zwijgende bestuurster en de onzichtbare rijen mieren die onder het gips langs zijn been liepen te negeren; een dag als eergisteren bijvoorbeeld – of is het al vier dagen geleden? – wanneer Elisjeva het huis binnenkomt door de deur die voor haar op een kiertje openstaat, glipt ze zijdelings en met een koket opgetrokken schouder naar binnen, wie had gedacht dat ze nog zo ondeugend kan zijn, en glimlacht opgelucht dat ze er weer is, op de plek waar ze vrij is van alle veinzerij en misleiding, van de eindeloze inspanning die het andere leven haar kost; ze staat even stil om op adem te komen en vraagt zich af hoeveel jaar ze nog zo naar boven kan rennen, vier trappen op, misschien is de dag niet ver meer dat ze weer een ander huis moeten zoeken, al zes of zeven keer hebben ze van appartement moeten veranderen, ze hebben geen geluk met huizen, maar misschien kun je ook niet overal geluk mee hebben; ze zet de blauwe tas op de grond, haar zwemtas, en sluit zachtjes de voordeur, en een nieuwe glimlach, vanbinnen uit, gaat door haar heen, want ze weet dat hij zelfs dit klikje hoort, haar minnaar, en zijn ogen dichtknijpt, omdat hij het niet langer uithoudt, en dat zijn lichaam als een naald in het kompas voor haar uitslaat, maar ze heeft vandaag andere plannen, en hij weet er nog niets van.

Langzaam loopt ze door de gang en denkt na over de vraag hoe ze hem kan overtuigen het vandaag niet te doen, en ze weet niet dat hij haar langzame loop juist opzettelijk katachtig vindt en ertoe leidt dat de pezen van zijn geilheid op pijnlijke wijze in de knoop raken, en ze staat al in de deuropening, leunt tegen de deurpost en kijkt met zachte ogen naar hem, hier ben ik, zegt ze zachtjes, en hij trekt zijn buik in en draait zich langzaam om alsof haar aanwezigheid hem verbaast, daar ben je, zegt hij, hij kan zijn vreugde niet

verbergen, zijn gezicht gaat gewoon stralen, en ze beweegt zich nog steeds niet, ze ademt het beeld in, neemt het op en verdeelt het zorgvuldig over alle cellen van haar lichaam, als proviand waar ze lang mee moeten doen, een hele dag van honger en dorst, en ze wikkelt hem helemaal in haar blik in, van zijn grote voeten, van zijn tenen die hij patriarchaal uitgespreid houdt tot aan zijn blijde gezicht, en fluistert weer glimlachend, hier ben ik, en de man merkt helemaal niet dat het een cliché is, integendeel, hij zet zijn borst uit om alles wat in die drie woorden ligt op te kunnen nemen, hier ben ik, hier ben ik helemaal voor jou, hier ben ik, ik ben hier, schil me, en zijn gezicht zegt ja, en zijn lichaam zegt ja, en zijn hart en zijn ogen en zijn adem, alles zegt ja, en voor de duizendste keer denkt hij dat ook als ze eenvoudige en vanzelfsprekende dingen zegt, zoals ze vaak doet, er altijd een echo van het geheimzinnige hoorbaar is, alles wat ze zegt is op een of andere manier van die twee dingen gemaakt, het vanzelfsprekende en het geheimzinnige, en in de hoeken van haar vermoeide glimlach bloeit nu een rozige frisheid, en ook de man lacht, zijn hele gezicht verandert als hij naar haar lacht, en het gezicht van Shaoel plooit zich zonder dat hij het weet naar die glimlach, en Esti, onzeker door zijn langdurig zwijgen, draait haar hoofd even om, ziet hem en wendt haar blik meteen af, alsof ze een niet voor haar bestemde brief heeft geopend, en haar blik richt zich snel weer op de weg, haar ogen worden groot en donker, en ze denkt dat hij vroeger zo naar Elisjeva heeft gekeken, lang geleden, en bijna automatisch verdraait ze de achteruitkijkspiegel een beetje zodat ze zijn gezicht met de gesloten ogen kan zien, dat, vreemd als het is, nog steeds een hypnotiserend effect op Esti heeft, een mengeling van geluk en eenzaamheid en een bede om erbarmen.

Shaoel had zo'n haast om weg te komen dat hij de deur niet op slot had gedaan, hij ontdekte het pas toen ze al bij de auto

stonden, en Esti zei, wacht, ik ga wel, maar voor ze de deur op slot deed, ging ze naar binnen en liep snel de kamers door alsof ze iets zocht. Al drie of vier jaar was ze er niet meer geweest en ze kon zich nauwelijks herinneren wanneer de familie voor het laatst was uitgenodigd, misschien wilde Elisjeva wel maar was Shaoel ertegen, en ze zag hoe het huis veranderd was – het leek alsof de afstand tussen de voorwerpen groter was geworden en alsof de meubels in een ijzeren discipline opgesteld stonden –, die gedachte verlamde haar, ze liep voorzichtig, keek af en toe met een vreemd gevoel achterom, alsof iemand net met een zweep had geknald en elk meubelstuk in de houding was gesprongen en verstart. Het komt door hem, dacht ze, zeker niet door haar, want Elisjeva had altijd een charmante slordigheid over zich en liet overal voorwerpen slingeren die ze was vergeten, sleutels, een portemonnee, een kam, een sjaal, en op elke kamer waar ze kwam, drukte ze het zachte stempel van haar verstrooidheid; waar ben je, dacht Esti, je bent zo ver weg –

Ze deed de deur op slot en liep onverklaarbaar zwaar-
moedig door de tuin, die haar in het donker merkwaardig
verwaarloosd en verwilderd leek, en ze zag dat Shaoel bij de
auto in zichzelf stond te praten en zenuwachtig op een kruk
heen en weer hompelde en op haar wachtte, zonder haar
van de kleine inval te verdenken. Het licht van de lantaren-
paal gaf hem een wasachtige kleur, en heel zijn wezen was
geconcentreerd op iets dat voor haar verborgen bleef, en
Esti dacht weer dat ze hem in deze toestand niet mee mocht
nemen, ze kon niets bedenken waarom hij zo dringend weg
moest, en hij wist natuurlijk ook dat hij beter thuis kon blij-
ven en zeker niet met haar mee moest gaan, ze hadden geen
band met elkaar en hoe moest hij het haar uitleggen, welke
smoes moest hij haar vertellen, al jaren hadden ze op familie-
feestjes niet meer dan beleefd ontwijkende zinnen uitgewis-
seld, ze had iets wat hem altijd een beetje van zijn stuk

bracht en hij wist niet wat, misschien omdat ze koppig weigerde zich iets aan te trekken van zijn status, zijn reputatie, het respect dat men hem vanwege zijn beroep overal betoonde, alsof ze altijd heel andere bewijzen van hem leek te verwachten, die hij helemaal niet kon geven –

Shaoel, zei ze met zachte stem, op een toon die nooit tussen hen had bestaan, alsof ze een onmiddellijk en onvoorwaardelijk staakt-het-vuren afkondigde, maar hij schudde geërgerd zijn hoofd, we gaan, zei hij, help me instappen.

Elisjeva staat nog steeds op de plek waar Shaoel haar even alleen had gelaten, en haar blik omvangt het gezicht van de man op het bed, en zonder het te merken bijt ze op haar onderlip. Vroeger, toen Shaoel haar leerde kennen, had ze die gewoonte al, en daarna was ze in zijn aanwezigheid opgehouden op haar lip te bijten; en zonder van haar plaats te komen fluistert ze, ik houd zoveel van je gezicht, en hij maakt een grimas: mijn kikkerponem? Ze loopt langzaam naar het bed, op haar prachtige manier, met haar veelbelovende dijen, en gaat op de rand zitten, strekt haar hand uit en laat die zachtjes, van schouder tot duim, over zijn arm gaan, waarop kippenvel komt, ja, jouw gezicht, zegt ze plotseling melancholiek, haar lichaam laat zich vallen en glijdt naast hem, maar raakt het zijne nog niet aan, en hij moppert dat ze naar zijn smaak te veel kleren aanheeft, en ze sluit haar ogen en zegt, vandaag niet, vandaag gaan we gewoon naast elkaar liggen en strelen elkaar, en hij is teleurgesteld, want hij had al fantasieën, het warme bloed was al gaan pompen en hij had zich uitgetkleed en zich in een flatteuze houding neergevlijd, maar zoals altijd gehoorzaamt hij haar, haar wil wordt meteen ook zijn wil, zelfs nu, ondanks zijn geilheid gehoorzaamt hij en registreert verbijsterd dat ze een magische kracht over hem heeft, en om een of andere reden vindt hij het heel fijn zich zwak en willoos naast haar te voelen, die zwakte bezorgt hem zelfs genot als

hij bij haar is, en hij sluit zijn ogen en voelt hoe het stroompje van zijn wegvloeiende wil en de stroom van haar wil een nieuwe, onbekende bocht in zijn ziel uitslijt, en hij draait zich traag om, want als er alleen gestreeld wordt, kan hij ook een makkelijker houding aannemen, en hij toont zijn berenvel, en zij draait zich met haar rug naar hem toe, vlijt zich tegen hem aan en drukt zich tegen zijn buik, ze rondt haar lichaam tot een vraagteken tegenover het uitroepteken van zijn vlees dat zich opricht en een weg zoekt door haar jurk naar haar billen, en ze pakt zijn warme, grote hand en laat hem langzaam, dromerig over haar gezicht gaan, keer op keer, ze duwt haar gezicht in zijn handpalm, bet haar hoofd erin, ledigt haar gezicht in zijn hand, en nu voelt hij eindelijk wat Shaoel al lang vóór hem had opgemerkt, dat ze hem hier iets geeft dat ze beiden nog niet hebben gehad, ze creëert een nieuwe combinatie van de bekende lichaamstekens, en plotseling is zijn ziel vervuld van dankbaarheid en blijdschap, en ook zijn lichaam natuurlijk, en alleen Elisjeva zelf ziet er niet blij uit, haar gezicht is verkrampd van de pijn, en ze stempelt haar gelaatstrekken wanhopig in zijn hand, als een aandenken, alsof haar gezicht een afscheidsbrief is die alleen voor zijn hand bestemd is, zoals ze soms met haar natte tong een lange, krullerige regel op zijn rug schrijft, of met haar vinger die ze tussen haar benen bevochtigd heeft, en weigert te vertellen wat het is, lees het met je huid. Nu pakt ze met beide handen zijn vingers vast en leidt ze koortsig over haar gewelfde voorhoofd, en daarna over de bijna doorzichtige wenkbrauwen en over een vliedun ooglid, langs haar lange en goed gevormde gezicht, en van daar vluchtig naar de mond, haar brede mond, en erin, en ze bijt hard op zijn vingers, en hij houdt zich in en kreunt zelfs niet, hij heeft een enorm vermogen om te lijden en weet heel goed dat ze hem op de proef stelt, dat ze kijkt of hij het aankan, en ze legt twee van zijn vingers op haar onderkaak en drukt de vingers op elk van haar vullingen, drukt en bijt

en trilt met een gevoel dat hij niet begrijpt, en hij denkt, ze haalt haar gezicht uit elkaar, ze geeft me het stukje bij beetje, en een onbegrijpelijke angst begint aan hem te vreten, een van die vage angsten die ze weleens bij hem teweegbrengt, die hun bezinksels op de binnenmuren van zijn lichaam achterlaten, en Shaoel denkt, misschien begrijpt ook hij haar niet altijd helemaal, maar hij weet op die momenten zijn hand te openen en heel haar uiteengevallen gezicht ermee te omvatten, en met geduld en begrip stilt hij de paniekerige bewegingen tot ze rustig wordt en haar warme adem in zijn hand ademt, en dan geeft hij haar heel langzaam haar gezicht terug, hij legt elke lijn weer op zijn plek, geeft het gezicht zijn contouren terug, streelt ze glad en voelt hoe haar verstijfde lichaam zich ontspant, zij ontroert hem, wat is er met haar aan de hand, wat had ze willen zeggen dat hij niet begreep, hoe kan ze hem elke keer weer opwinden en verrassen, alsof er onophoudelijk een nerveuze vleugel in haar fladdert, en ook na al die jaren dat ze samen zijn, begrijpt hij nog steeds niet hoe zo'n vleugeltje erin slaagt hem van top tot teen in beweging te krijgen, al zijn negentig kilo's kan laten schudden en beven en zijn cynisme kan doen smelten, denkt Shaoel, en hij slikt zijn speeksel door en opent zijn ogen die hij stevig dichtgeknepen had, alsof hij die beelden met alle geweld, druppel voor druppel, uit zich heeft geperst; nu is hij geheel uitgeput.

Maar nog even, nog niet, het is moeilijk ze los te laten: nu draait Elisjeva zich naar hem toe, ze vleit zich tegen zijn borst, afgemat door wat haar zonet had bewogen, vallen haar ogen dicht, ze kan elk moment inslapen, maar de man laat het niet toe, hij leunt op zijn elleboog over haar heen en wil weten wat dat zojuist was, wat haar zo bang heeft gemaakt, en zij zegt, ik weet het niet, ik was opeens vreselijk in paniek. En hij zegt een beetje boos, maar waarom dan, en zij zegt moe, ik weet het echt niet. Hij zegt bijna beledigd, waarom zeg je dan niets, waarom ben je altijd zo gesloten

en zeg je niet wat ik moet doen om je te helpen. En ze fluistert glimlachend dat hij precies weet hoe hij kan helpen, niemand anders ter wereld weet dat beter dan hij, en dat ze het gewoon niet kan verklaren. Weet je, zegt ze later, het is net zoals soms bij het vrijen, er gebeurt iets dat je niet meer kunt bevatten. Dat je gewoon niets meer kunt zeggen. Zo was het nu ook, maar zuiver uit verdriet, ik weet het niet, iets maakte me opeens bang, deed me ineenkrimpen, ik weet niet wat het was. En de man schudt verbaasd zijn hoofd, hij gelooft haar als ze zegt dat ze het niet weet en dat hij nu geen gedetailleerde uitleg van haar kan verwachten, en daarom houdt hij zelfs nog meer van haar, haar gestamel op die momenten, en weer legt ze haar hoofd op zijn borst, ze voelt zich nu licht, ze heeft geleden en zich gelegegd en nu ligt ze vol genot te spinnen, denkt Shaoel, en alsof hij het vanbuiten leert, zegt hij het inwendig behoedzaam op, het is een genot dat ik niet ken, een genot dat alleen hij haar kan geven, er zijn stoffen die alleen in aanwezigheid van een bepaalde persoon worden gemaakt en naar het hart worden gestuurd en nooit in aanwezigheid van een andere persoon, denkt hij, en de ogen van Elisjeva zijn nog steeds gesloten, en ze ademt licht, je bent niet vergeten dat ik morgen wegga, hè, mompelt ze tegen zijn borst aan, verdoofd door zoetheid.

Hmm, bevestigt hij.

Stilte.

Vier dagen, vraagt hij weer, dat is lang.

Om alleen te zijn, fantaseert ze, vier dagen alleen zijn.

Wil je toch liever niet dat ik meega?

Haar ogen gaan open. Hij voelt de beweging van haar wimpers in zijn borsthaar, en ook zonder te kijken kent hij haar blik.

Hij zucht, en ze krimpen innerlijk in elkaar, dragen even samen de last van de onmogelijke complexiteit van haar leven. Het dilemma dat haar verscheurt. Het onophoudelijke

kabaal in haar hoofd. De bijenkorf van leugens en geheimen. Soms begrijpt ze niet hoe ze überhaupt nog iets kan voelen, voor hem of voor hem.

Hij glimlacht: misschien ontmoet je daar iemand, je weet maar nooit.

Ze duwt haar neus tegen zijn schouder. Begin jij nu ook al?

De man rimpelt zijn voorhoofd: draait hij al door?

Hij wordt helemaal gek, zegt ze, elk jaar denk ik, ditmaal niet, ditmaal blijft hij er rustig onder, is hij eraan gewend, het zijn maar vier dagen, toch...

Hij trekt haar tegen zich aan, herstelt met zijn grote handpalm wat Shaoel kapot maakt. Hij zucht.

Ze vecht tegen zichzelf hem niet alles te vertellen. Ze probeert de eer van Shaoel te redden. In haar gloeit het inwendige prikkeldraad op dat ze steeds opnieuw spant, de grenslijn tussen haar twee mannen. De man luistert met gesloten ogen. Af en toe schudt hij verdrietig zijn hoofd.

Vanochtend, toen ik begon te pakken, laat ze zich uiteindelijk ontvallen, kwam hij zo naar me toe – ze aarzelt even en brengt dan haar lippen naar zijn grote oor en fluistert iets, en Shaoel kan het niet horen en weet heel goed wat er vanochtend gebeurd is en wat hij in de openstaande koffer heeft gegooid, maar zijn ziel staat trillend op zijn tenen, hij wil heel graag horen wat daar precies over hem gefluisterd wordt, hoe en met welke woorden hij daar tussen haar mond en zijn oor beschreven wordt.

Stilte. De rustige blik van de man verduistert opeens. Eliseva legt kalmerend haar hand op zijn borst.

Ze waren al afgeslagen van de weg naar Tel Aviv en reden naar het zuiden, en Shaoel aarzelde nog steeds haar te zeggen waar ze naartoe gingen, geen enkel moment leek er geschikt voor, en als hij zich afvroeg hoe hij het moest formuleren en hoe hij het uit zou leggen, leek alles onwaarschijn-

lijk, absurd. Uiteindelijk legde hij zijn hoofd tegen het raampje en sloot zijn ogen met de berusting van een dier in gevangenschap, maar elke keer dat hij ze opende, zag hij haar gezicht van opzij, en hij wist dat hij het moest doen, voelde weer een steek, hun zwijgen werd een duidelijke, bijna onverbloemde oorlogsverklaring, en intuïtief gedroegen ze zich als twee dieren van een ander ras die geen enkele band hebben, niet eens tot een en dezelfde voedselketen behoren, en na een halfuur rijden waren ze volkomen aan het eind van hun Latijn.

Haar kaken deden pijn van de woede die zich in haar had samengebald, woede jegens hem en woede jegens Micha, jegens zijn kruiperigheid voor Shaoel, waardoor zij nu hier was, 'als hij al eens iets van me vraagt...' had Micha gemompeld, die buiten zichzelf was geweest van vreugde dat Shaoel zich tot hem had gewend, dat hij gebeld had, dat hij überhaupt hun telefoonnummer kende; Esti, die juist met hem op het balkon wasgoed aan het ophangen was, had alleen Micha's kant van het gesprek gehoord, zijn kreten van verdriet en verbazing over iets vreselijks wat Shaoel gisteren was overkomen (je hoort van alles altijd maar één kant, dacht ze); en Micha had onophoudelijk vragen gesteld, zoals altijd onderbrak hij elk verhaal dat hem werd verteld met een spervuur van vragen die de verteller van zijn grote interesse en sympathie moesten overtuigen, en vooral van zijn grenzeloze loyaliteit. Maar Shaoel liet zich nooit onderbreken, en ook vanavond had hij met twee korte zinnen de vloed van gevoelens die op hem af golfde, gestopt; ze hoorde hoe Micha werd afgeremd, kleiner werd, stil werd, en ze voelde zich al plaatsvervangend beledigd, voelde de woede jegens Shaoel, en ongewild was ze ook een beetje ontzet dat hij zo vernederend kon zijn, en twee minuten nadat Micha de telefoon had neergelegd werd hij door het ministerie van milieu gebeld dat ze hem nodig hadden.

Ze perste sissend lucht door haar opeengeknepen lippen.

Hoe kon ze na zo'n lange dag nog rijden, wie weet hoelang nog, en later moest ze hem waarschijnlijk ook van god-weet-waar naar Jeruzalem terugbrengen, en vandaar naar haar huis in Kfar Saba, hoe had ze zich überhaupt met zo'n krankzinnige en dubieuze zaak kunnen inlaten. En ze vroeg zich verstrooid af of ze toevallig haar Beër Sjeva zouden passeren, en Shaoel ademde moeilijk, er trok een nieuwe golf van pijn door hem heen en hij hoopte dat hem zo meteen iets zou overkomen, dat hij flauw zou vallen, zijn bewustzijn zou verliezen voordat ze het doel hadden bereikt, maar hij durfde in haar aanwezigheid zelfs niet in slaap te vallen, af en toe keek hij weer naar haar indiaanse profiel, met de zware kin en het overvloedige zwarte haar; ze had eens een tekening voor hen meegebracht, toen Tom was geboren – hij kon niet zeggen of ze het had getekend of gekookt of gebakken; een tekening gemaakt van paprika en kummel en kerrie, op ruw kringlooppapier, een tekening van een moeder en een kind die veel meer op haarzelf leken dan op Elisjeva en Tom, en hij had nog jarenlang haar geur geroken als hij zijn neus bij de tekening hield, want soms, vannacht niet, had ze een scherpe en opvallende lichaamsgeur die ze niet probeerde te camoufleren, en Shaoel vroeg zich af of de geur zijn broer stoorde, hij vergat niet wat zijn moeder erover had gezegd toen Micha had aangekondigd dat hij met haar ging trouwen, zelfs over de geur had ze toen een opmerking gehad, zelfs daar bemoeide ze zich dus mee! En nu ergerde hij zich nog meer aan Esti, vanwege al die onzin in zijn hoofd waardoor hij zich niet kon concentreren, en Esti neuriede stilletjes en snel voor zich uit, het uniform van Sji-ra lag op de strijkplank te wachten en ze moest rangtekens op drie hemden naaien en de ridderkostuums van de tweeling voor de kleuterschool strijken; ze had nog helemaal niet in de gaten dat er een lange weg voor haar lag waarvan het einde haar niet eens bekend was. Ze voelde nog niet onder alle matrassen de erwt, nog niet het kleine bruine meisje dat

verhalen bedacht die haar hart deden overslaan van vreugde of de moed in de schoenen deden zinken; verhalen waarin elke zin en elke beschrijving begon met het woord 'plotseling', plotseling, plotseling, haar hart maakte een sprongetje als ze in zichzelf fluisterde, plotseling...

En waar is Elisjeva, dacht ze, waarom zegt hij niet waar ze is. Misschien heeft hij haar iets aangedaan! Ze wierp een vluchtige blik in de achteruitkijkspiegel, zag vaag de rode bult onder zijn rechteroog, en zoals elke keer als hun blikken elkaar in de spiegel ontmoetten, ontweken ze elkaar meteen, alsof ze een vreemde vingernagel voelden; hij ziet er inderdaad uit alsof hij iemand om zeep heeft geholpen, dacht ze. De gedachte was al door haar heen gegaan toen ze in zijn huis was. Daarom had ze in de kamers rondgekeken. Want als hij het niet gedaan heeft, ze trok een wenkbrauw op, wat heeft hij dan te verbergen. Ze rekte zich wat uit. Haar tong ging in haar mondholte heen en weer. Ze keek hem lang aan. Eergisteren nog had ze hem toevallig op tv gezien, hij werd daar geïnterviewd over de bezuiniging in het budget voor de exacte vakken op de scholen, en hij was scherp en schrander en zeer overtuigend geweest door het cynisme waarmee hij de mensen van Financiën in mootjes hakte; het onderwerp van de discussie zelf had haar niet geïnteresseerd, maar zoals altijd als hij op het scherm verscheen, had ze geboeid zijn gelaatsuitdrukkingen bestudeerd en nieuwsgierig gelet op iets dat hij zo goed kon verbergen als hij in het openbaar verscheen; rustig maar, dacht ze en ze masseerde haar gespannen nek, hij heeft haar niet vermoord. Hij komt nog geen millimeter ver zonder haar. Hij is ook te bang. Haar pupillen werden katachtig lang in het groenige licht van het dashboard. Ze hield ervan zich een moord tussen echtlieden voor te stellen, een kleine truc van haar om nieuwsgierigheid en zelfs genegenheid te wekken voor echtparen voor wie ze op geen enkele andere manier iets kon voelen: zich inbeelden hoe ze naar elkaar toe

sluipen om elkaar verraderlijk te doden, hoe ze wegduiken en elkaar schaduwen en zich door de dichte huiselijke savanne heimelijk naar elkaar toe bewegen. Soms, tijdens saaie avonden in het huis van vrienden, zat ze er stilletjes bij, en met de vastberadenheid van een worm in een dikke appel liet ze haar ogen langzaam over mogelijke moordwapens gaan: een fruitschaal van zwaar Murano-glas, een kaasmes met een handvat van Delfts porselein, een notenkraker, een kurkentrekker... Shaoel zag de vreemde, arglistige glimlach. Zijn ergerlijke blik bleef even hangen, en er was een vluchtige, geschakeerde ontmoeting tussen hen waar ze zich niet van bewust waren; en alsof hij kostbare tijd had verspild, sloot hij zijn ogen en schudde alles van zich af, en hij balde zichzelf in zijn innerlijk samen tot één duistere straal, en in het vochtige en donkere raam tegenover hem reflecteerde zijn gezicht, waarin Elisjeva oplichtte

Ze rent op de helling van een witte heuvel, ze schiet eroverheen, haar bewegingen zijn scherp, snijden door de duisternis, haar lichte broek is aan de zomen gescheurd, misschien door doornen, en hij schreeuwt bijna van verbazing als hij haar daar ziet, maar hij zwijgt uit alle macht, zodat de chauffeur haar niet zal zien.

Want nu is er een chauffeur. Midden in de nacht ging de telefoon, en een stem meldde hem dat zijn vrouw was verdwenen. Ze was weggegaan. Niemand wist waarheen. Het was niet duidelijk waarom. In de stem van de man klonk zelfs een licht verwijt, alsof Shaoel er schuldig aan was dat ze was vertrokken. Hij luisterde zwijgend. De man zei dat ze iemand stuurden om hem te halen. Hij vroeg zelfs niet waar ze heen gingen. Kennelijk wordt er een zoektocht op touw gezet, dacht hij vaag. Hij strekte een slaperige hand naar haar kant van het bed en voelde niets, en het was alsof hij het toen pas begreep, en hij kwam met een ruk overeind. De man zei, zorg dat u klaar bent, en legde op, en hij zat daar in bed roerloos naar de muur te staren: sinds wanneer

meldt de politie dat iemand is verdwenen? Meestal is het andersom, of niet soms? Even later klopte er een dikzak met kleine en gladde dolfijnhanden op de deur. Als de handen van de man die de intercom tussen de crèche van Elisjeva op de begane grond en zijn werkkamer had geïnstalleerd. Hij liep zwijgend achter hem naar een smerige en geblutste Subaru, niet eens een politiewagen, hij ging op de achterbank zitten, dook daar in elkaar en zei geen woord. Zo reden ze lange tijd naar het zuiden, tot hij haar opeens pal voor zijn ogen over de heuvel ziet rennen, licht, ze wordt in het duister opgeslokt en is het volgende moment op een andere heuvel te zien, ze is zo rap, met snelle, behendige bewegingen als een visje in een nachtelijke oceaan, en rondom haar loeren tientallen ogen die ze niet ziet, rode, glinsterende ogen die oplichten als ze langsrent. Nu raakt haar dunne bloesje verstrikt in een tak van een lage boom en het scheurt af, en ze heeft nu alleen nog haar witte bh aan die hij zo mooi vindt, waar ze met een verstrooide beweging een warme, witte borst voor hem uit kan halen, die naar zijn lippen verlangt, en waarom draait ze haar hoofd niet om, ziet ze hem niet en kan ze gered worden, het enige wat ze moet doen is naar hem kijken, en hij zal zijn hand uitstrekken en haar verlossen, maar ze doet het niet, ze wil het kennelijk niet, ze wil verder rennen, dat is duidelijk, ze voelt helemaal niet dat ze van iets moet worden gered, ze geniet ervan alleen te zijn, in vliegende vaart... haar benen gaan omhoog en omlaag, haar gezicht strekt zich naar voren uit, haar lichaam is opeens zo sterk, wie had gedacht dat ze over zo'n kracht beschikt, ze rent bijna naakt, ze wordt geschild, zo meteen ook de bh, maar ze stopt niet, ze wordt niet moe, ze glanst op in de schaduwen om haar heen, alsof de uiteinden van haar ontblote zenuwen elektriciteit produceren, ze zweeft met ongrijpbaar gemak, licht van lichaam maar ook licht van zinnen, en dan, precies op dat moment, maakt zich een nieuwe, langwerpige schaduw stilletjes los van een van de rotsen, en een gespannen, soepel en groot lichaam begint achter haar aan te rennen